УПРАЎЛЕННЕ АДУКАЦЫІ ВІЦЕБСКАГА АБЛВЫКАНКАМА

М а т э р ы я л ы

першага (школьнага) этапу Рэспубліканскай алімпіяды
па вучэбных прадметах
“беларуская мова” і “беларуская літаратура”
для вучняў XI класа ўстаноў адукацыі
Віцебскай вобласці
(2017/2018 навучальны год)

ВІЦЕБСК · 2017

Водгук на мастацкі твор

XI клас

Пімен Панчанка

***

Жнівеньская ноч як звар’яцела,
Развязала чорныя мяхі.
Сотні тысяч зорак пераспелых
Сыплюцца на мокрыя імхі.

Галаву і сэрца мне працяла
Млечным Шляхам.
Край сасновы мой
Сёння ноччу нейкім стаў працягам
Зорнай таямніцы векавой.

Балбатня пра атамы – пустое,
Бо ў прыгажосці – свой закон.
Толькі гэта неба залатое
Назаўжды ўзяло мяне ў палон.

Загадайце, хлопцы і дзяўчаты,
Спраўдзіцца ўсё ў жыцці ў вас...
Зоркі, не пагасніце дачасна,
Я люблю вас,
Я кахаю вас.

1977

I (ШКОЛЬНЫ) ЭТАП РЭСПУБЛІКАНСКАЙ АЛІМПІЯДЫ ПА ВУЧЭБНЫХ ПРАДМЕТАХ “БЕЛАРУСКАЯ МОВА” І “БЕЛАРУСКАЯ ЛІТАРАТУРА”

XI клас
Комплексная работа па беларускай мове і літаратуры

Заданні	*1*	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*	*9*	*10*	*Усяго*
Балы											**50**

Заданне 1. Запішыце фанетычную транскрыпцыю слоў.

*(Максімальная колькасць балаў – **4**; 0,5 б. за кожны правільны запіс)*

Словы	Фанетычная транскрыпцыя	Словы	Фанетычная транскрыпцыя
не мог		без кніг	
суперігра		пенсія	
едзьце		сведчыць	
нясвіжскі		гадуешся	

Заданне 2. З прапанаваных пар утварыце складаныя словы.

*(Максімальная колькасць балаў – **4**; 0,5 б. за кожнае правільна запісанае слова)*

Словы	Назоўнік	Словы	Прыметнік
радый + нукліды		мёд + насіць	
вада + качаць		агонь + тушыць	
уборка + зерне		вялікі + галава	
радый + хімія		сто + метр	

Заданне 3. Да прыведзеных слоў злева падбярыце адпаведныя сінонімы з правага слупка.

*(Максімальная колькасць балаў – **6**; 0,5 б. за правільна падабраны сінонім)*

1) прывід	а) інтэграцыя
2) раўназначны	б) чыннік
3) заняпад	в) кампетэнтны
4) аб’яднанне	г) фальсіфікацыя
5) дасведчаны	д) прэамбула
6) пераважаць	е) прэваліраваць
7) вандроўнік	ё) дэфініцыя

8) азначэнне	ж) фантом
9) уступ	з) ідэнтычны
10) падробка	і) дэкаданс
11) фактар	к) аўтадыдакт
12) самавучка	л) пілігрым

Адказ: 1___ 2___ 3___ 4___ 5___ 6___ 7___ 8___ 9___ 10___ 11___ 12___

Заданне 4. Размяркуйце назоўнікі паводле іх ужывання толькі ў форме множнага ліку або ў форме адзіночнага і множнага ліку.

*(Максімальная колькасць балаў – **5**;*
0,5 б. за правільна размеркаванае слова)

Каноплі, буцы, гуслі, кансервы, жабры, туфлі, каардынаты, абцугі, карункі, лейцы.

Множналікавыя словы	Словы, якія маюць формы адзіночнага і множнага ліку

Заданне 5. Выпішыце нумары толькі тых слоў, якія адрозніваюцца лексічным значэннем. Як называюцца такія словы?

*(Максімальная колькасць балаў – **3**;*
0,5 б. за правільна выпісаныя словы; 1 б. за назву)

1) пасланнік і пасланец;

2) галец і галіць;

3) гушчар і гушчарнік;

4) вуж і вужака;

5) задзірлівы і задзірысты;

6) маляр і муляр;

7) абанент і абанемент.

Нумары слоў: __________________

Гэтыя словы называюцца ______________________

Заданне 6. Перакладзіце тэкст на беларускую мову.

*(Максімальная колькасць балаў – **12**)*

На другой день рано утром Марья Ивановна проснулась, оделась и тихонько пошла в сад. Утро было прекрасное, солнце освещало вершины лип, пожелтевших уже под свежим дыханием осени. Широкое озеро сияло неподвижно. Проснувшиеся лебеди важно выплывали из-под кустов, осеняющих берег… Вдруг белая собачка английской породы залаяла и побежала навстречу. Марья Ивановна испугалась и остановилась. В эту самую минуту раздался приятный женский голос: «Не бойтесь, она не укусит» (А.С. Пушкин. «Капитанская дочка»).

Заданне 7. Расстаўце знакі прыпынку ў сказах. Нумар сказа з адасобленым членам упішыце ў тую графу табліцы, што называе від гэтага адасобленага члена сказа.

*(Максімальная колькасць балаў – **4**;*
2 б. за правільнае размеркаванне;
0,2 б. за правільна пастаўлены знак прыпынку)

1. На ганку маці выйшаўшы стаіць і ўдаль куды паехаў сын глядзіць.

2. Абвітыя хмелем галінкі і лісце спляталіся над галавою так густа што праз іх не магло прабіцца сонца.

3. Светлыя хмаркі дзеткі прастору ціха па небе плывуць.

4. У садзе апрача розных гатункаў яблынь растуць вішні і слівы.

Адасобленыя члены сказа			
азначэнне	прыдатак	дапаўненне	акалічнасць

Заданне 8. Назавіце мастакоў слова, якім адпавядаюць наступныя выразы. Як такія выразы называюцца?

*(Максімальная колькасць балаў – **7**)*

Выразы	Мастак слова
а) атаман мужыцкай праўды	
б) сялянскі адвакат	
в) стваральнік энцыклапедыі сялянскага жыцця	
г) пясняр заходнебеларускіх барыкад	
д) паэт – прарок нацыянальнага Адраджэння	
е) пясняр чыстай красы	

Гэтыя выразы называюцца ______________________

Заданне 9. Як называецца твор, поўная назва якога ў арыгінале гучыць так: “Carmen de statura, feritate ac venatione bisontis”? Хто яго аўтар? Дзе і калі быў напісаны гэты твор?

*(Максімальная колькасць балаў – **2**;*
0,5 б. за кожны правільны адказ)

Назва: ________________________________

Аўтар: ________________________________

Месца напісання: ________________________________

Год напісання: ________________________________

Заданне 10. Адзначце нумары правільных азначэнняў.

*(Максімальная колькасць балаў – **3**)*

1. Гіпербала – іншасказанне, адна з форм мастацкага адлюстравання жыцця, калі абстрактнае паняцце або думка перадаюцца праз канкрэтны вобраз.

2. Троп – слова ці моўны выраз, ужытыя ў пераносным значэнні.

3. Харэй – двухскладовая стапа, у якой націск падае на другі склад.

4. Жыціе – апісанне падарожжа ў Святую Зямлю.

5. Да эпічных жанраў адносяцца раман, аповесць, апавяданне, навела, нарыс, фельетон.

6. Алітарацыя – паўтарэнне ў вершаванай мове аднолькавых або падобных галосных гукаў.

7. Кульмінацыя – гэта вяршыня ў развіцці дзеяння, найвышэйшы момант яго напружання.

Адказ: ________________

УПРАЎЛЕННЕ АДУКАЦЫІ ВІЦЕБСКАГА АБЛВЫКАНКАМА

Д а в е д к і

першага (школьнага) этапу Рэспубліканскай алімпіяды
<u>па вучэбных прадметах</u>
<u>“беларуская мова” і “беларуская літаратура”</u>
для вучняў XI класа агульнаадукацыйных устаноў адукацыі
Віцебскай вобласці
(2017/2018 навучальны год)

ВІЦЕБСК · 2017

І (ШКОЛЬНЫ) ЭТАП РЭСПУБЛІКАНСКАЙ АЛІМПІЯДЫ ПА ВУЧЭБНЫХ ПРАДМЕТАХ “БЕЛАРУСКАЯ МОВА” І “БЕЛАРУСКАЯ ЛІТАРАТУРА”

ХІ клас
Комплексная работа па беларускай мове і літаратуры

ДАВЕДКІ

Заданні	*1*	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*	*9*	*10*	*Усяго*
Балы	**4**	**4**	**6**	**5**	**3**	**12**	**4**	**7**	**2**	**3**	**50**

Пры выкананні заданняў за кожную дапушчаную памылку здымаецца 0,2 бала.

Заданне 1

не мог	[н’а мо́х]	без кніг	[б’ас кн’і́х]
суперігра	[су́п’эрыгра́]	пенсія	[п’э́нс’ійа]
едзьце	[йэ́ц’ц’э], [йэ́ц̄’э]	сведчыць	[с’в’э́ччыц’], [с’в’э́ч̄ыц’]
нясвіжскі	[н’ас’в’і́ск’і], [н’ас’в’і́шск’і]	гадуешся	[гаду́йэс’с’а], [гаду́йэс̄’а]

Заданне 2

радый + нукліды	радыенукліды	мёд + насіць	меданосны
вада + качаць	вадакачка	агонь + тушыць	вогнетушыльны
уборка + зерне	зернеўборка	вялікі + галава	вялікагаловы
радый + хімія	радыяхімія	сто + метр	стаметровы

Заданне 3

Адказ: 1_ж_ 2_з_ 3_і_ 4_а_ 5_в_ 6_е_ 7_л_ 8_ё_ 9_д_ 10_г_ 11_б_ 12_к_

Заданне 4

Множналікавыя словы	Словы, якія маюць формы адзіночнага і множнага ліку
каноплі карункі гуслі кансервы абцугі	буцы жабры туфлі каардынаты лейцы

Заданне 5

Нумары слоў: **2, 4, 6, 7**

Гэтыя словы называюцца **паронімы**.

Заданне 6

На другі дзень раніцай (на світанні) Мар'я Іванаўна прачнулася, апранулася і ціхенька пайшла ў сад. Раніца была цудоўная, сонца асвятляла вяршыні (верхавіны) ліп, пажаўцелых пад свежым дыханнем (подыхам) восені. Шырокае возера ззяла непарушна (нерухома). Прачнуўшыся, лебедзі важна выплывалі з-пад кустоў, якія абступілі бераг… Раптам белы сабачка англійскай пароды забрахаў і пабег насустрач. Мар'я Іванаўна спалохалася і спынілася. У гэту самую хвіліну пачуўся прыемны жаночы голас: "Не бойцеся, яна не ўкусіць" (А.С. Пушкін. "Капітанская дачка").

Заданне 7

1. На ганку маці, выйшаўшы, стаіць і ўдаль, куды паехаў сын, глядзіць. (М.Танк)
2. Абвітыя хмелем, галінкі і лісце спляталіся над галавою так густа, што праз іх не магло прабіцца сонца. (Б.Сачанка)
3. Светлыя хмаркі, дзеткі прастору, ціха па небе плывуць. (Я.Колас)
4. У садзе, апрача розных гатункаў яблынь, растуць вішні і слівы.

Адасобленыя члены сказа			
азначэнне	прыдатак	дапаўненне	акалічнасць
2	3	4	1

Заданне 8

а) атаман мужыцкай праўды	Кастусь Каліноўскі
б) сялянскі адвакат	Францішак Багушэвіч
в) стваральнік энцыклапедыі сялянскага жыцця	Якуб Колас
г) пясняр заходнебеларускіх барыкад	Максім Танк
д) паэт – прарок нацыянальнага Адраджэння	Янка Купала
е) пясняр чыстай красы	Максім Багдановіч

Гэтыя выразы называюцца **перыфразы.**

Заданне 9

Назва: "Песня пра зубра"

Аўтар: Мікола Гусоўскі

Месца напісання: Рым

Год напісання: 1522

Заданне 10

Адказ: **2, 5, 7**